

Ільїнська К. О.

старший викладач кафедри теорії та історії держави і права Гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), ilinskaya2013@gmail.com

---

## ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОЇ ОХОРОНИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

---

*Розглядаються основні принципи міжнародної системи охорони авторського права в рамках Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів та Всесвітньої конвенції про авторське право.*

**Ключові слова:** *принципи авторського права, охорона авторських прав, автор, твір.*

Інститут міжнародної охорони авторських прав будується на певних принципах – керівних, основних положеннях, які сформувалися в процесі як практичного застосування національних і міжнародних норм щодо захисту авторських прав, так і в процесі спеціальної нормотворчості. На міжнародний захист авторських прав поширюються загальні принципи права, а також принципи міжнародного права. Основні положення, такі як невтручання у внутрішні справи держави, суверенна рівність держав, мирне вирішення виникаючих суперечок, співпраця держав, сумлінне виконання прийнятих міжнародних зобов'язань, повага прав і свобод людини та інші – є обов'язковими умовами будь-якого міжнародно-правового співробітництва між країнами. Таким чином, проблеми, що виникають у зв'язку з дотриманням прав авторів та інших власників авторських прав, повинні вирішуватися виключно в рамках міжнародних домовленостей, спрямованих на захист інтересів авторів.

На сьогодні очевидним є те, що в літературі саме принципи міжнародної охорони авторських прав не набули широкого висвітлення.

Сучасні науковці або розглядають принципи авторського права в контексті національного законодавства [1,2], або керуються виключно принципами, що

закріплені Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів (далі – Бернська конвенція) [3,4].

Ціллю дослідження є аналіз міжнародних норм, що дозволить сформулювати декілька нових принципів охорони авторського права. Виділення загальних принципів необхідно й тому, що на їх основі держави імплементують і систематизують міжнародно-правові угоди та удосконалюють на їх основі національні законодавства.

Основними положеннями для системи міжнародної охорони авторських прав, включеними в національні законодавства більшості країн світу можна виділити три принципи:

Принцип національного режиму охорони (іноді називається принципом асиміляції). Цей принцип встановлений ст. II Всесвітньої конвенції про авторське право (далі – Всесвітня конвенція) [5] і означає, що випущені в світ твори громадян будь-якої Договірної Держави, рівно як і твори, вперше випущені в світ на території такої Держави, користуються в кожній іншій Договірній Державі охороною, яку така Держава надає творам своїх громадян, які вперше випущені в світ на її власній території. Твори іноземних авторів (маються на увазі громадяни держав-учасників), не випущені у світ, також користуються охороною, яку держава надає не випущеними у світ творами своїх авторів. Бернська конвенція [6] також містить аналогічний принцип, причому Бернська конвенція закріплює не тільки національний режим охорони (тобто повністю зрівнює у правах іноземних авторів з авторами-громадянами), але й надає їм всі «права, спеціально передбачені цією Конвенцією». Таким чином, відповідно до Бернської конвенції автор-іноземець може користуватися навіть більш високим рівнем захисту власних прав, ніж автор-громадянин країни-учасниці.

Принцип автоматичної охорони (надання охорони незалежно від дотримання формальностей). У вітчизняному законодавстві даний принцип міститься в п. 2 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [7]: авторське право на твір виникає в силу факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не потрібно реєстрації твору, іншого спеціального

оформлення, а також дотримання будь-яких формальностей. У деяких країнах світу, для визнання твору охоронюваним необхідна його реєстрація, депонування примірників, нотаріальне посвідчення, застереження про збереження авторського права або дотримання інших обов'язкових процедур. Всесвітня конвенція встановлює правило, згідно з яким у випадку, якщо за внутрішнім законодавством держави-учасниці дотримання формальностей є обов'язковим, то формальності вважаються виконаними якщо, починаючи з першого випуску в світ цих творів, усі їхні примірники, випущені з дозволу автора або будь-якого іншого власника його прав, носитимуть знак © із зазначенням імені власника авторського права і року першого видання, цей знак, ім'я і рік випуску мають бути розташовані таким чином і на такому місці, які б ясно показували, що авторське право зберігається.

Пункт 2 ст. 5 Бернської конвенції також вказує, що «користування правами і здійснення їх не пов'язані з виконанням будь-яких формальностей». Відповідно можна зробити висновок, що згідно Бернської конвенції не є обов'язковим навіть проставлення значка ©. Відносно охорони не випущених у світ творів, то в кожній державі-учасниці Всесвітньої конвенції їх охорона повинна здійснюватися незалежно від дотримання будь-яких формальностей, бо інакше вони можуть взагалі залишитися без правового захисту (п. 4 ст. 3 Всесвітньої конвенції). Тобто у відношенні до не випущених у світ творів скасовуються будь-які матеріально-правові формальності.

Принцип незалежності охорони. Даний принцип передбачає, що здійснення і реалізація прав, наданих законодавством держави, де витребується захист, не залежать від наявності охорони у державі походження твору. Це обумовлено необхідністю поєднання приватних і публічних інтересів при використанні продуктів інтелектуальної діяльності, а також їх виключною важливістю для економічного і культурного розвитку суспільства.

У деяких випадках виникає необхідність визначити країну походження твору. У п. 4 ст. 5 Бернській конвенції зазначається, що країною походження твору вважається та країна, у якій твір був вперше опублікований, а якщо мова йде про твори, що були випущені в світ одночасно в кількох країнах

Союзу, що надають різні терміни охорони, – та країна, законодавство якої встановлює найкоротший термін охорони, а для творів не випущених в світ, країною походження вважається країна, громадянином якої є автор. Таким чином можна виділити ще один принцип міжнародно-правової охорони авторського права – принцип походження твору.

З приєднанням держав до Бернської конвенції територіальні обмеження відпадають. Згідно з п. «а» (1) і (2) ст. 3 Бернської конвенції [4] охорона надається творам, як випущеним, так і не випущеним в світ, автори яких або є громадянами країн Бернського союзу (далі – Союз), або постійно проживають на території країн Союзу. Дані норми реалізують принцип громадянства автора і його значення полягає в тому, що твір автора, громадянина держави-учасниці Бернської конвенції, «охороняється в усіх країнах Бернського союзу незалежно від місця його першої публікації» [6]. Виходячи із норм даної конвенції можна виділити наступний принцип, – принцип громадянства автора.

Стаття 7 Бернської конвенції встановлює строк охорони прав автора на твір, який становить увесь час життя автора і п'ятдесят років після його смерті. Даний термін охорони, надаваний після смерті автора, починає спливати з дня смерті автора, але починається завжди з 1 січня року, що йде за роком смерті. Крім того, норми Бернської конвенції надають право країнам Союзу встановлювати терміни охорони, що перевищують терміни, передбачені Бернською конвенцією. Дане положення вказує, що менший термін охорони не може бути прийнятий законодавствами країн Союзу. В Україні цей термін складає 70 років після смерті автора. Таким чином можна стверджувати про наявність принципу терміновості охорони.

Таким чином можна зробити висновок, що норми Бернської та Всесвітньої конвенцій досить чітко регламентують основні принципи, на яких збудована міжнародна система охорони авторських прав. Крім загально визнаних принципів міжнародної охорони авторських прав, запропоновано виділення таких принципів як: походження твору, громадянства автора та терміновості охорони.

Дотримання усіх принципів міжнародної охорони авторських прав є одним з показників стану нормативного регулювання охорони авторських прав в будь-якій країні світу. Національні законодавства кожної з країн-учасниць Бернської та Всесвітньої конвенцій повинні відповідати вищезазначеним принципам формально і створити дієву нормативно-правову базу по виконанню їх на практиці.

### **Джерела та література**

1. **Кубах, А. І.** Право інтелектуальної власності: Навч. посібник / А. І. Кубах. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 149 с.
2. **Базилевич, В. Д.** Інтелектуальна власність : підруч. / В. Д. Базилевич. – 2-е вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 431 с.
3. **Близнец, И.А.** Авторское право и смежные права / И. А. Близнец, К. Б. Леонтьев. М. : Проспект, 2010. – 416 с.
4. **Бондаренко, С. В.** Авторське право та суміжні права / С. В. Бондаренко. – К. : Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 288 с.
5. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року : офіц. текст // Офіційний вісник України. – 2006. – № 46, стор. 207.
6. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький Акт від 24 липня 1971 року змінений 2 жовтня 1979 року : офіц. текст // Офіційний вісник України. – 2007. – № 75, стор. 173.
7. Про авторське право і суміжні права : [закон України] офіц. текст: за станом на 05 груд. 2012р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1994. – № 13, ст. 64.

### **References**

1. Kubakh A. I. Pravo intelektualnoi vlasnosti [Intellectual Property Law]. Kharkiv, KHNAMH Publ., 2008. 149 p.
2. Bazilevich V. D. Intelektualna vlasnist [Intellectual Property]. Kyiv, Znannya Publ., 2008. 431 p.
3. Bliznets I. A. Avtorskoe pravo i smezhye prava [Copyright and Related Rights]. Moskva, Prospekt Publ., 2010. 416 p.

4. Bondarenko S. V. Avtorske pravo ta sumizhi prava [Copyright and Related Rights]. Kyiv, In-t intel. vlasn. i prava Publ., 2008. 288 p.

5. Vsesvitnya konventsia pro avtorske pravo [Universal Copyright Convention]. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official gazette of Ukraine, 2006, no. 46, p. 207

6. Bernska konventsia pro okhoronu literaturnykh i khudozhnykh tvoriv [Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works]. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official gazette of Ukraine, 2007, no. 75, p. 173.

7. Pro avtorske pravo ta sumizhi prava: zakon Ukrainy [On Copyright and Related Rights: Ukrainian law]. Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of the Supreme Council of Ukraine, 1994, no. 13, p. 64.

*Ilinska K. O., Senior Instructor of the Department of Theory and History of State and Law, Humanitarian Institute of National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), ilinskaya2013@gmail.com*

### **Basic principles of international copyright protection**

*Basic principles of the international system of copyright protection are examined. Main positions of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works and the Universal Copyright Convention in the field of copyright are analyzed. New principles in the international system of copyright are highlighted. Results of investigation can be applied in case of improvement of national legislation in the field of copyright.*

**Keywords:** principles of copyright, copyright protection, author, work.

*Ильинская Е. А., старший преподаватель кафедры теории и истории государства и права Гуманитарного института Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), ilinskaya2013@gmail.com*

### **Основные принципы международной охраны авторского права**

*Рассматриваются основные принципы международной системы охраны авторского права в рамках Бернской конвенции об охране литературных и художественных произведений и Всемирной конвенции об авторском праве.*

**Ключевые слова:** *принципы авторского права, охрана авторских прав, автор, произведение.*